

Nerovnosti ve zdraví v Česku: Strukturální změny v prostoru a čase

Dana Hübelová
Jan Čaha
Lenka Janošíková

52. konferenci České
demografické společnosti
24.-26. 5. 2023
Hradec Králové

- MENDELU
- Fakulta regionálního
rozvoje a mezinárodních
studií

Cíl výzkumu a metody

- **Cílem je vyhodnotit změnu determinant nerovností ve zdraví v prostoru a v čase**
- **Celkem 60 ukazatelů v osmi tematických oblastech:** oblasti 1–7 jsou determinanty nerovností ve zdraví a oblast 8 zdravotní stav
- Komparována data v letech 2001–2003 a 2016–2019, okresy ČR
- Korelační a regresní analýza, Wilcox Test, kompozitní indikátor (WSA) a vizualizace dat (LISA)

Nerovnosti ve zdraví jsou považovány na nespravedlivé rozdíly vyplývající z množství determinant

A.1 Ekonomické podmínky a sociální ochrana

- Zaměstnanost
- Životní podmínky a sociální
- Třídní schéma dávky

A.2 Vzdělání

- Vzdělanostní struktura

A.3 Demografická situace

- Migrace
- Stárnutí
- Urbanizace

A.4 Environmentální podmínky

- Kvalita ovzduší
- Krajina

A.5 Individuální životní podmínky

- Podmínky bydlení
- Technická infrastruktura

A.6 Bezpečnost v silniční dopravě a kriminalita

- Dopravní nehody
- Kriminalita

A.7 Zdroje zdravotní a sociální péče

- Kapacita zdravotní a sociální péče

Index jednotlivých oblastí

Souhrnný index determinant nerovností ve zdraví <0-1>

B.1 Zdravotní stav

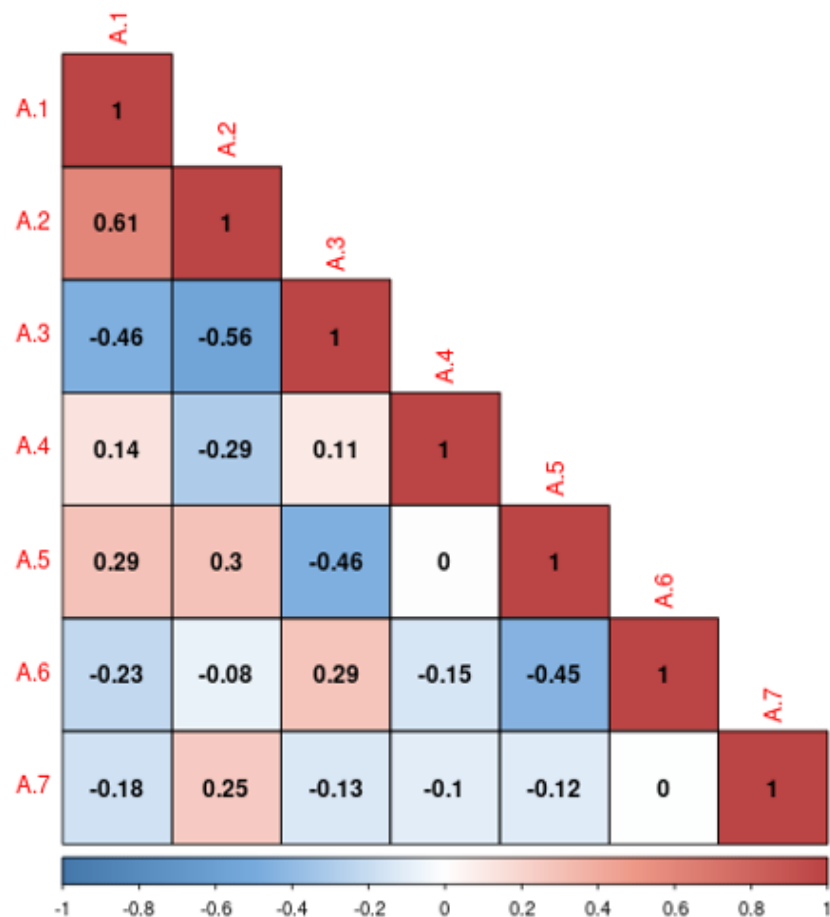
- Naděje dožití
- Struktura úmrtnosti
- Potratovost
- Diabetes
- Zralost při narození

**Index
zdravotního
stavu <0-1>**

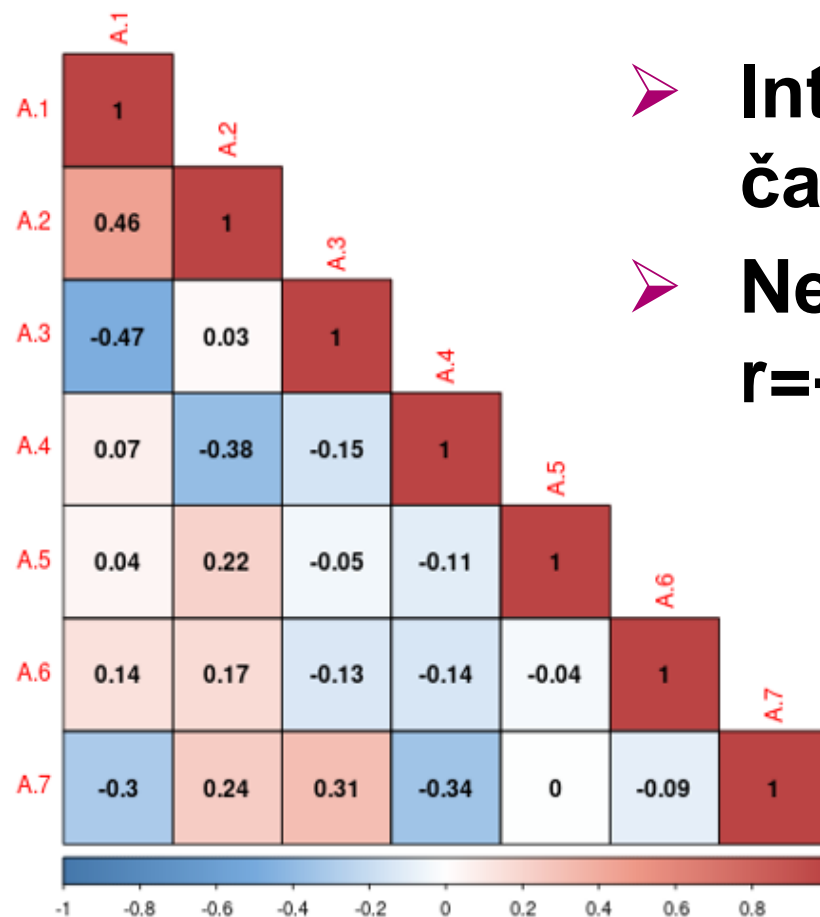
Vybrané výsledky

Korelace jednotlivých oblastí nerovnosti ve zdraví (A.1-A.7)

2001–2003

2016–2019

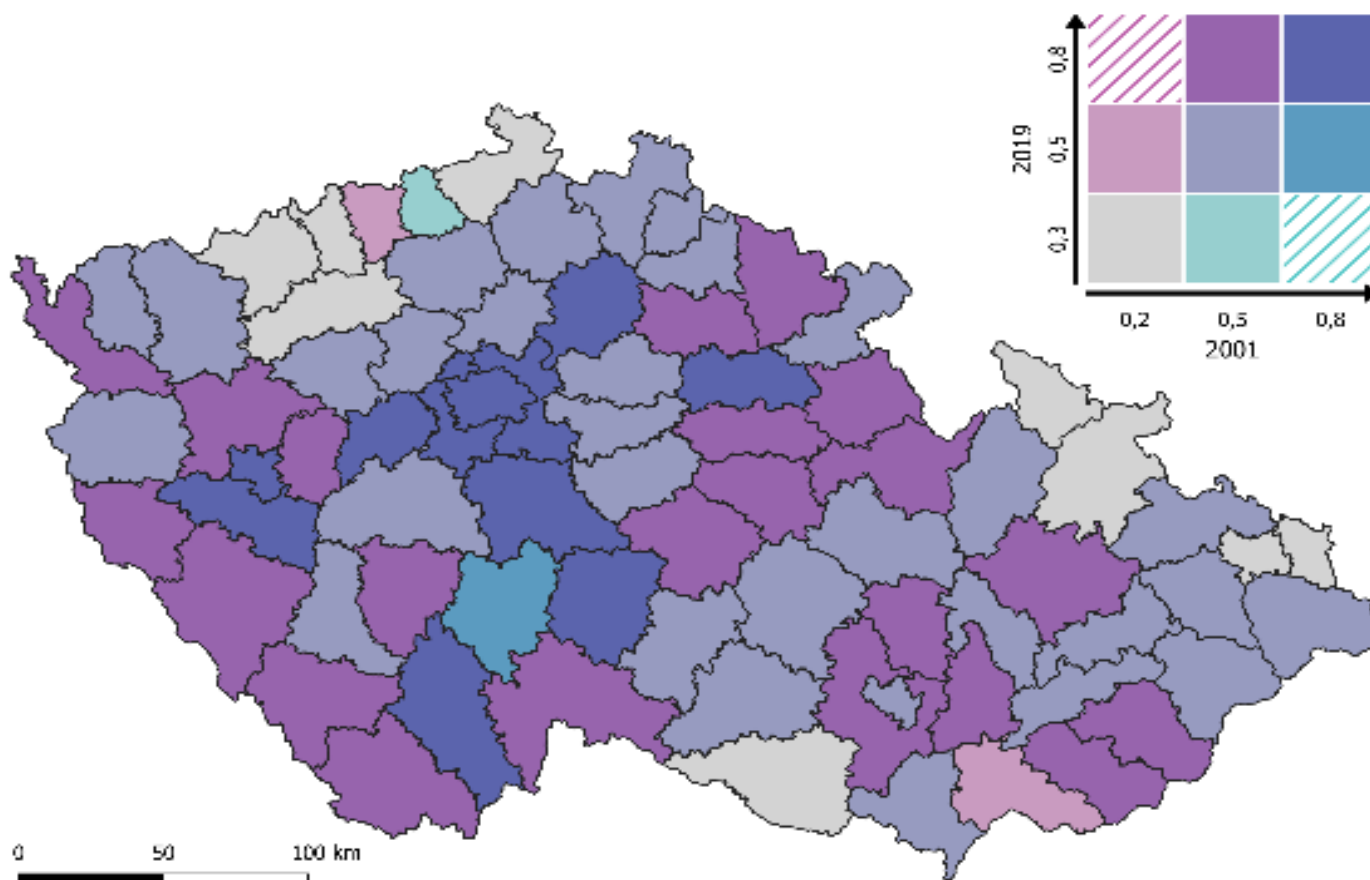

- Intenzita vztahů v čase oslabuje
- Nejvyšší okolo $r = \pm 0,50$

Vybrané výsledky

Časoprostorový rámec -> okresy s největšími nerovnostmi ve zdraví

Příklad: A.1 Ekonomické podmínky a sociální ochrana

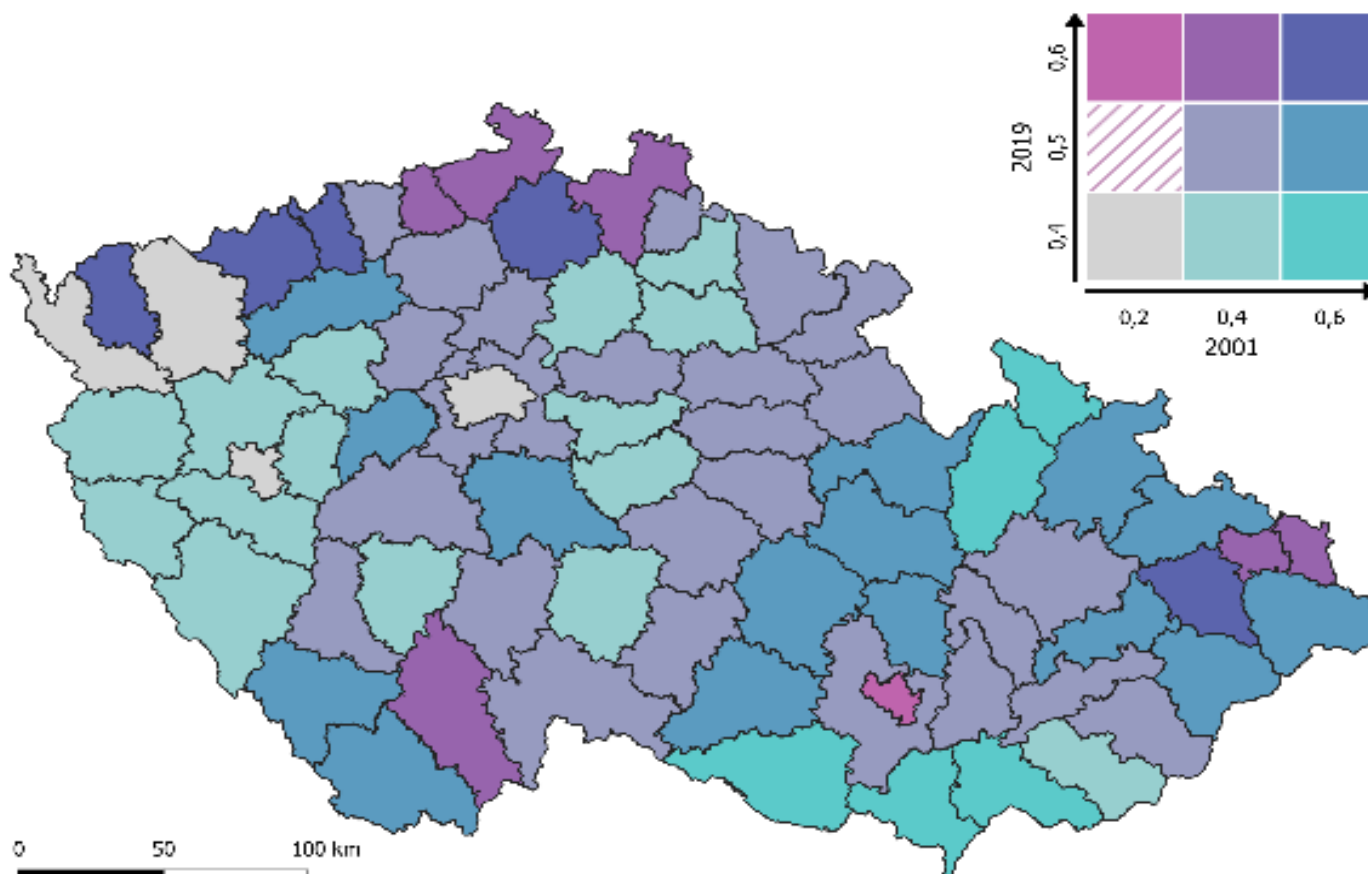

- **Podprůměrné / průměrné hodnoty v okresech vnější (pohraniční) a vnitřní periferii**

Vybrané výsledky

Časoprostorový rámec -> okresy s největšími nerovnostmi ve zdraví

Příklad: A.3 Demografická situace

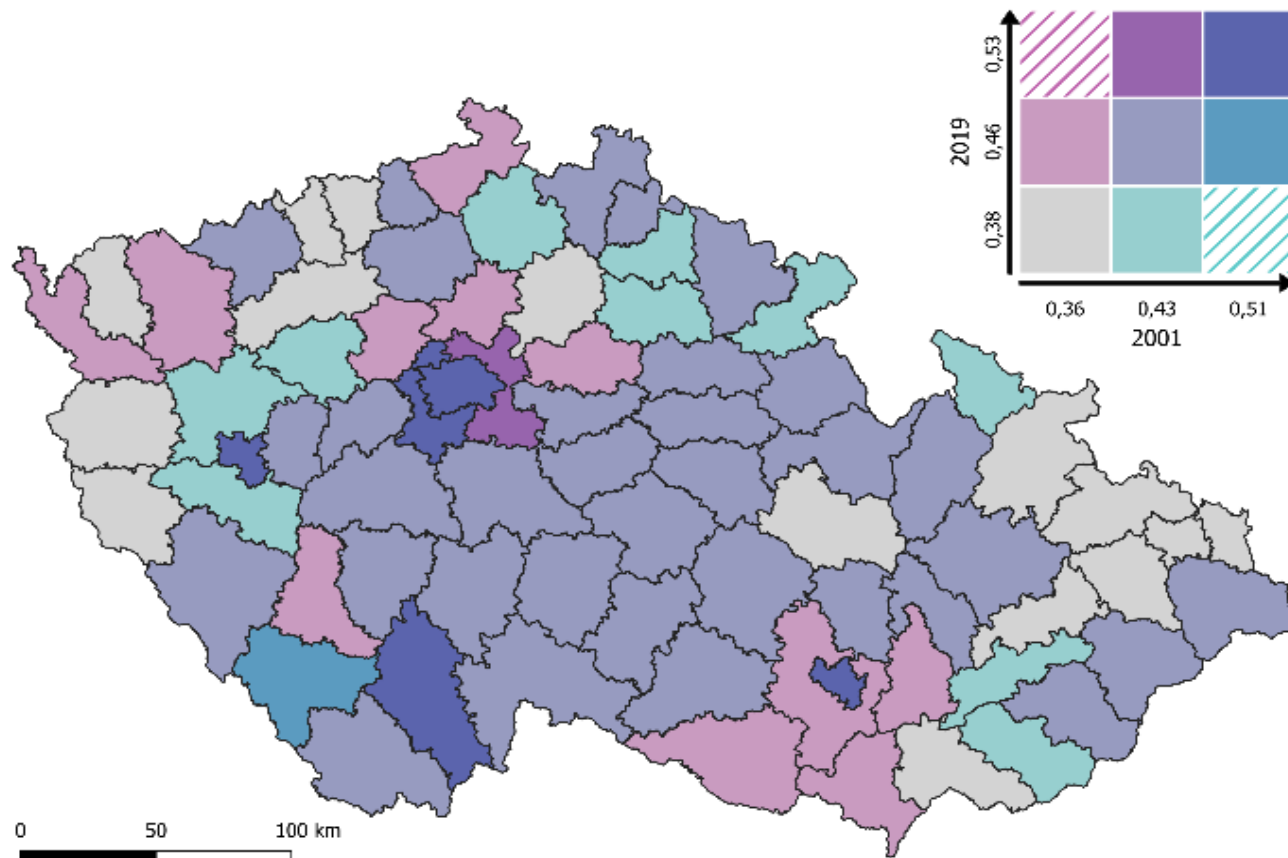

- Podprůměrné / průměrné / zhoršující se hodnoty v okresech vnější (zejm. J, JV a JZ) a vnitřní periferii

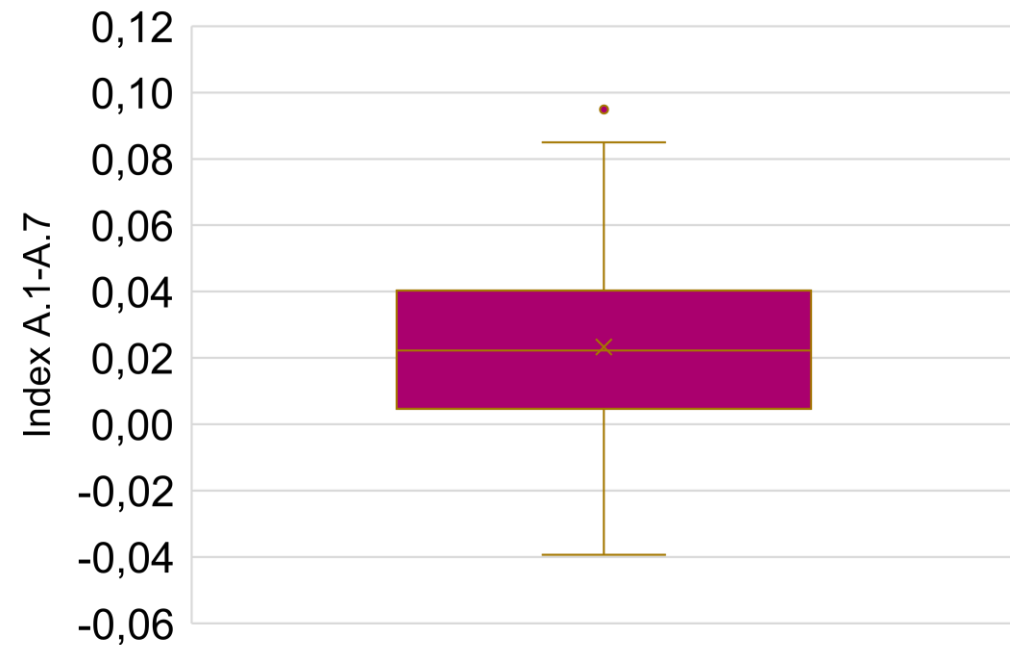
Vybrané výsledky

Změna souhrnného indexu determinant nerovností ve zdraví (A.1-A.7)

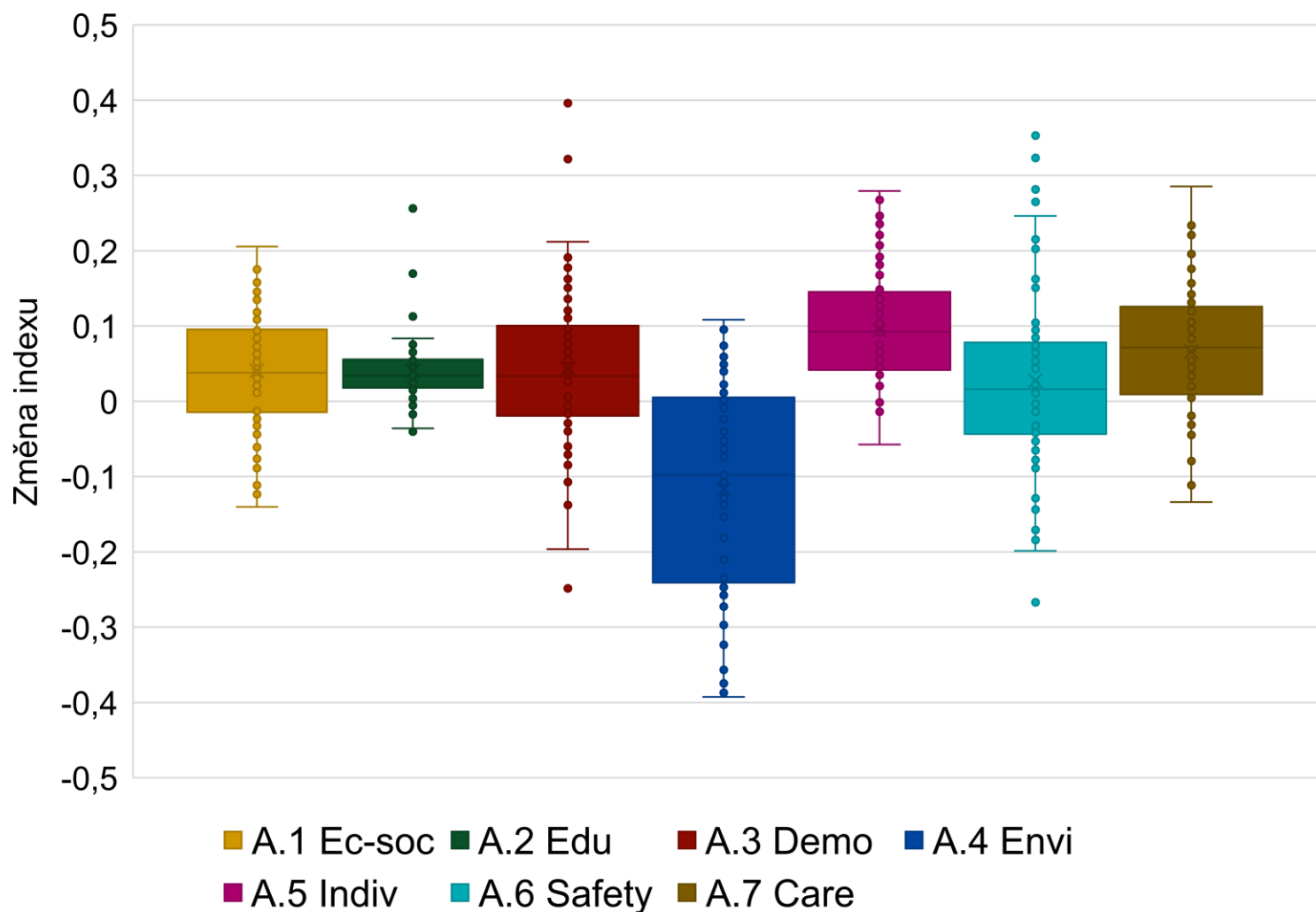
➤ **V čase zlepšení (u 82 % okresů)**

Změna souhrnného indexu (2001 a 2019)

Vybrané výsledky

Změna hodnot indexů A.1 až A.7 ve srovnání 2001–2003 a 2016–2019

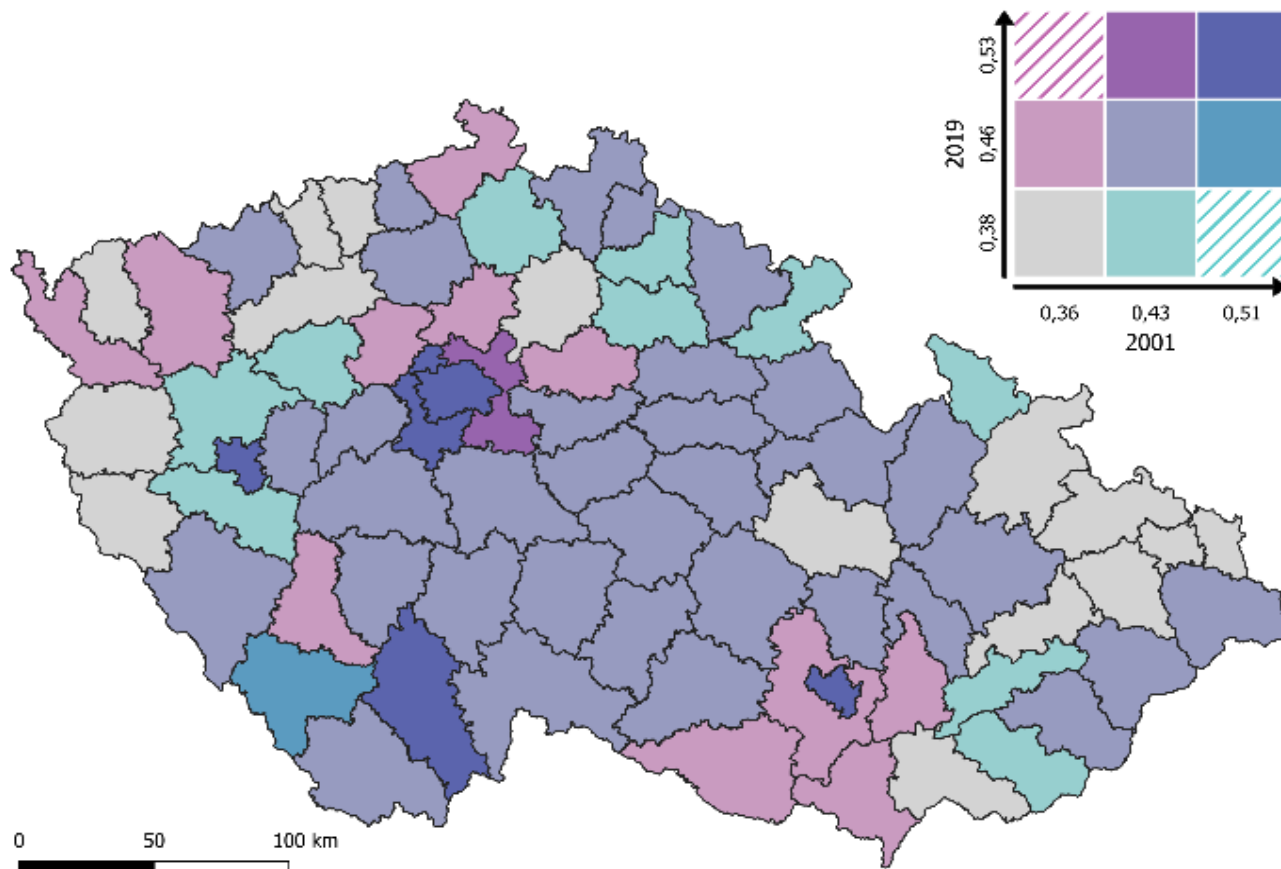

- Indexy oblastí se v čase zlepšily => střední „krabicová“ část diagramu v kladných hodnotách
- Výjimka A.4 Environmentální podmínky
- A.3 Demografická situace a A.6 Bezpečnost v dopravě a kriminalita nejvýraznější odlehlé hodnoty

Vybrané výsledky

Změna souhrnný indexu zdravotního stavu (B.1)

- V čase zhoršení (u 73 % okresů)
- Zůstávají diference v prostoru

Změna indexu zdravotního stavu (2001 a 2019)

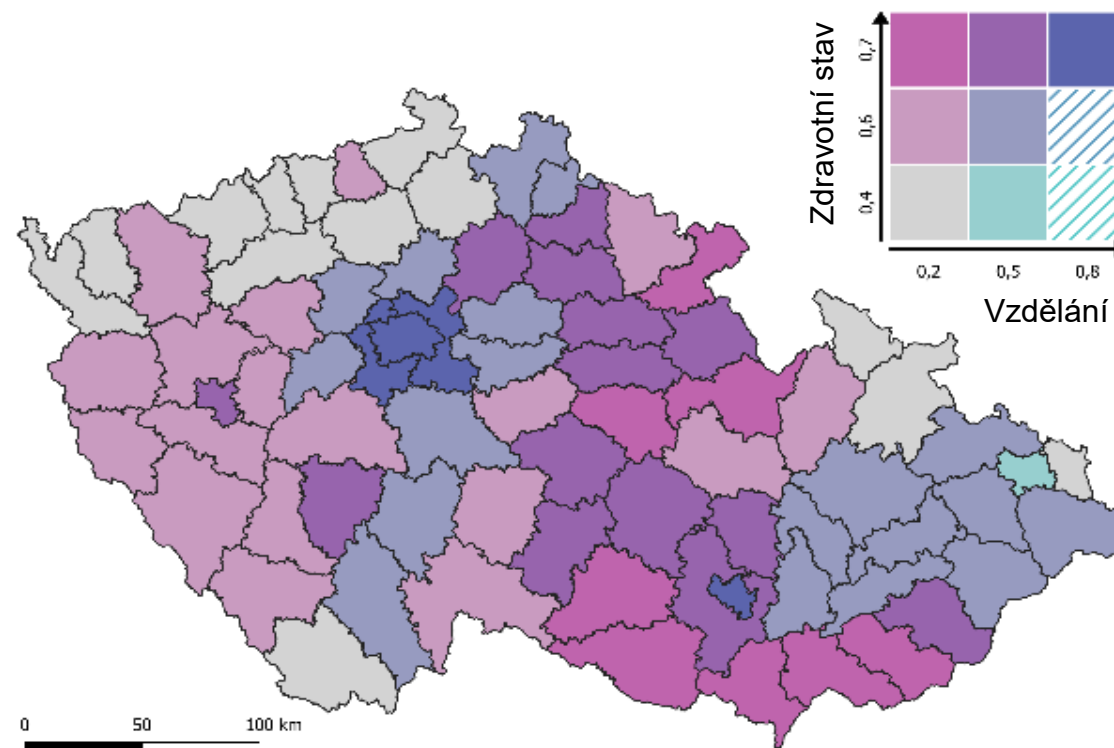
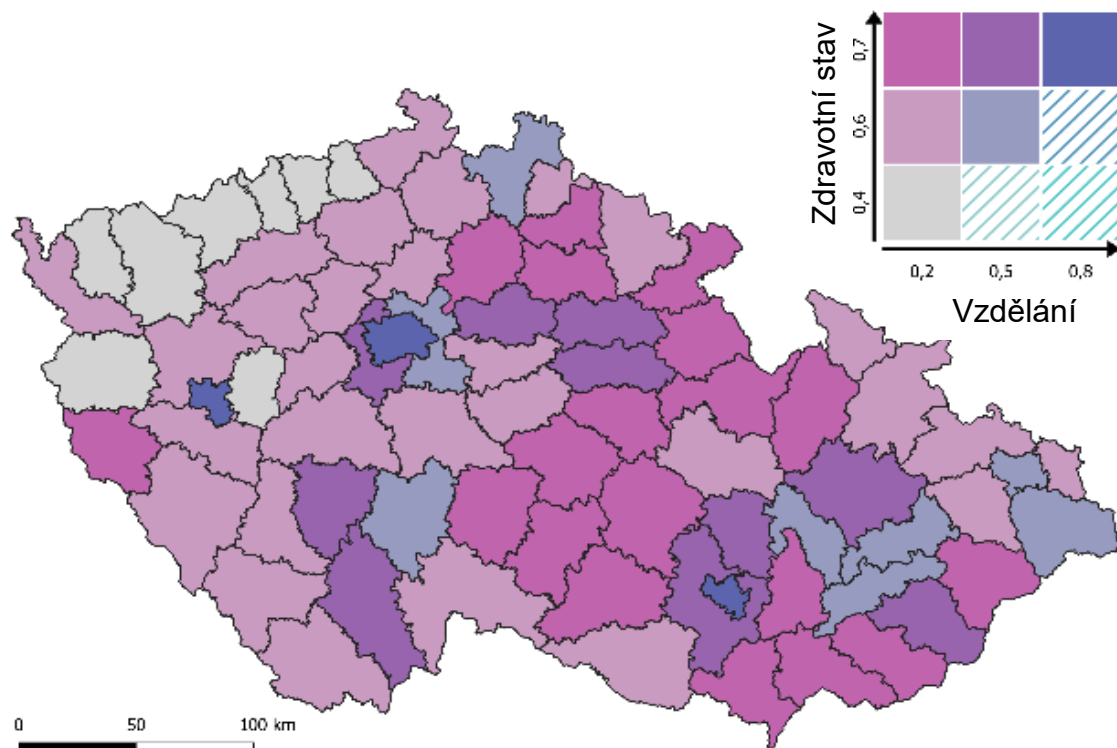
Vybrané výsledky

Časoprostorová změna v kombinaci kategorií nerovností ve zdraví se zdravotním stavem

Příklad: A.2 Vzdělání a B.1 zdravotní stav

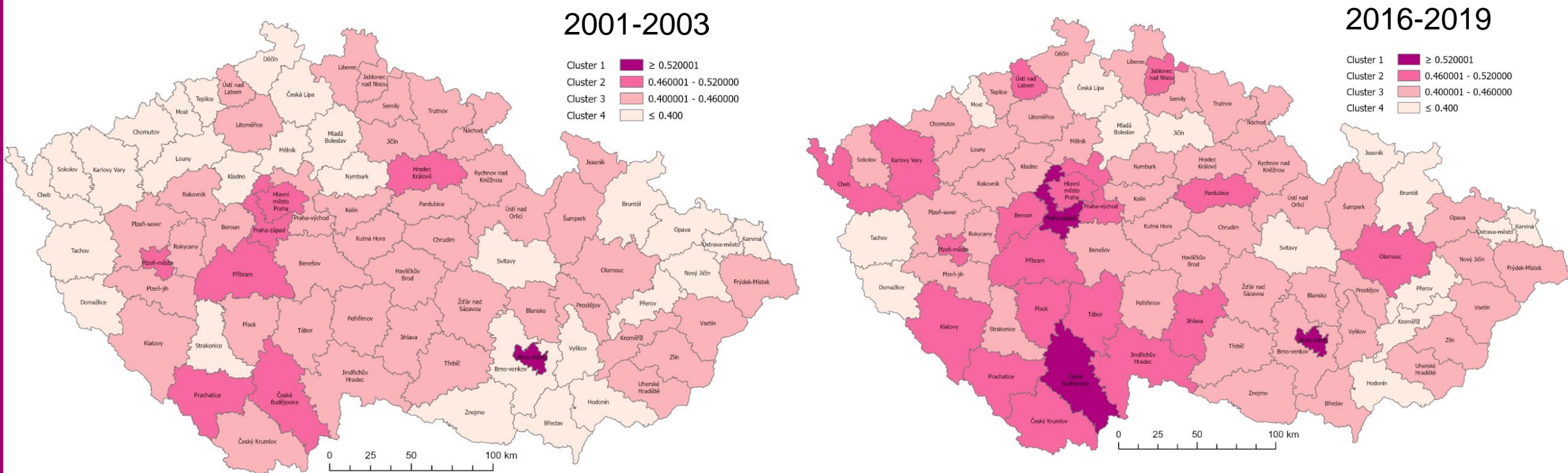
2001-2003

2016-2019

Vybrané výsledky

Shluková analýza souhrnného indexu determinant nerovností ve zdraví (A.1-A.7)

- Klesl podíl území s nižší (negativní) hodnotou indexu (shluk 3 a 4)
- Narostl podíl s vyšší (pozitivní) hodnotou indexu (shluk 1 a 2)

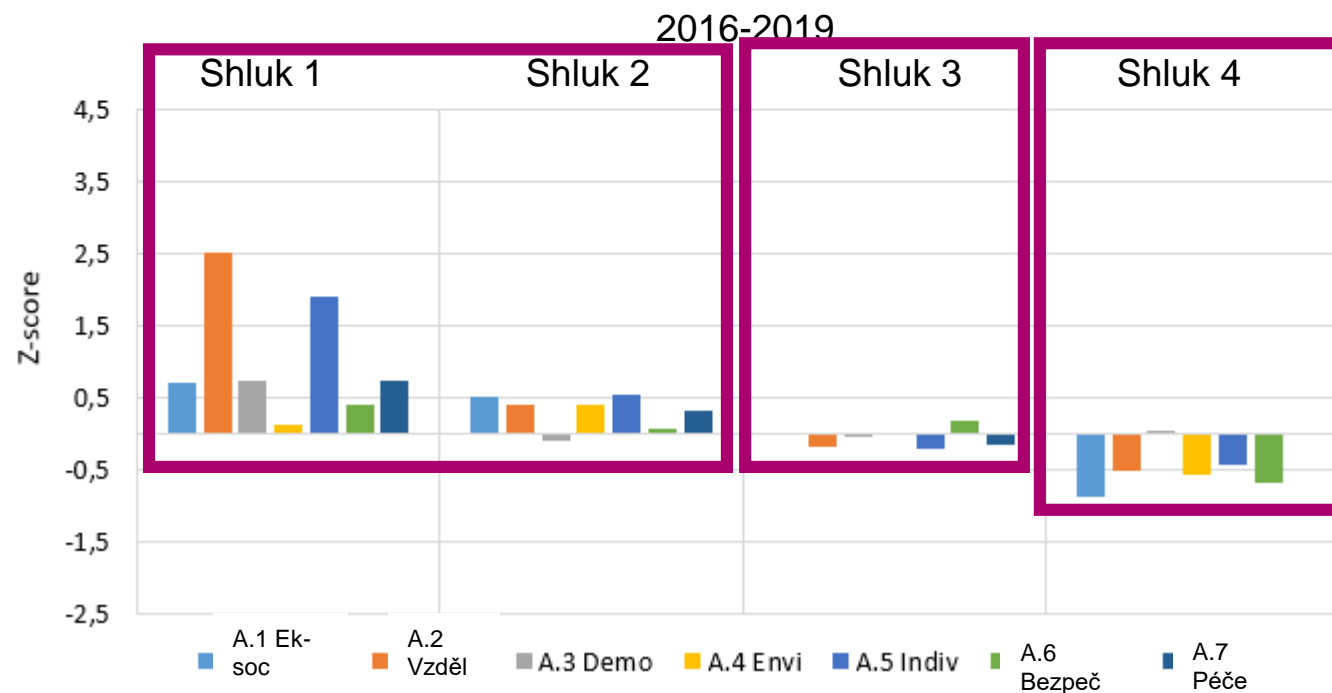
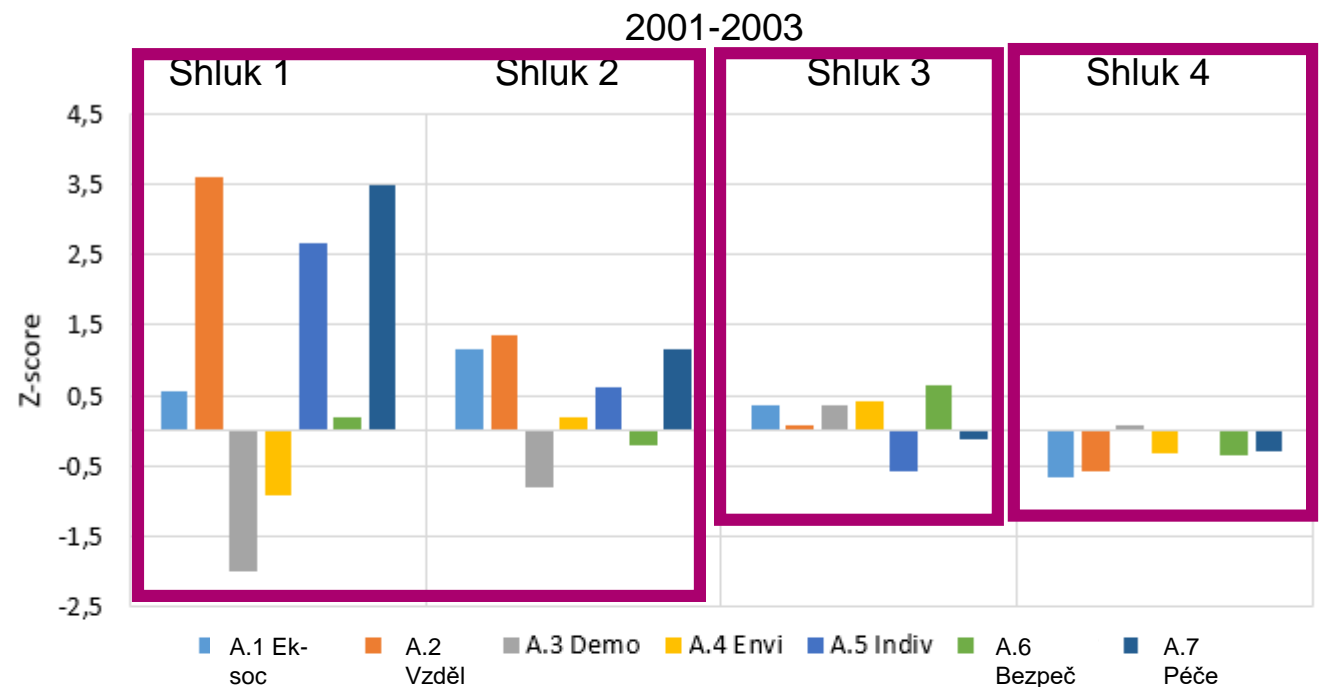
Vybrané výsledky

Typy nerovností ve zdraví a forma znevýhodnění podle intenzity (z-skóre)

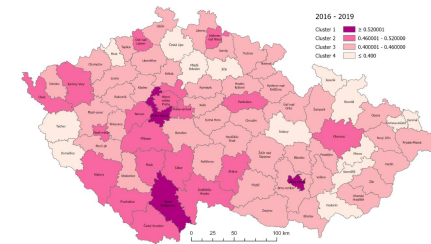
➤ Shluk 1 a 2 -> oblasti v kladných = nadprůměrných hodnotách

➤ Shluk 3 -> oblasti okolo průměru

➤ Shluku 4 -> oblasti v záporných = podprůměrných hodnotách

Hlavní zjištění

- V čase a prostoru došlo ke zlepšení hodnot oblastí determinant nerovností ve zdraví
- Kombinované účinky souboru determinant vedou k regionálním nerovnostem ve zdraví
- Prostorové nerovnosti ve zdraví odrážejí nerovnoměrné rozložení zdravotního rizika v kontextu geografických charakteristik (poloha)
- Nepříznivé výsledky okresy vnitřní i vnější periferie => ALE v rámci nich musíme rozlišovat periferii urbanizovanou a venkovskou => u urbanizované periferie v čase stav zlepšuje

Děkuji za pozornost

Kontaktní údaje:

PhDr. Dana Hübelová, Ph.D.

Mendelova univerzita v Brně

FRRMS, Ústav sociálních studií

dana.hubelova@mendelu.cz

- **MENDELU**
- **Fakulta regionálního**
- **rozvoje a mezinárodních**
- **studií**